

AUSZRA.

Laikraštis išleidžiamas Lietuvos mylėtoju.

Nr. 9. Tilžėje. Rugsėjas. **1885 m.**

„AUSZRA“ iszeina Tilžėje 20. kožno mėnesio pavyzdyje knįgutės 32—48 pusiu. Prekia: ant metu 4 rubl. = 4 mk. Atskiras num. 35 pf. = 35 kap. Apgarsinimai, „Auszros“ rėdytuvėje priimami, kasztūja už kožną pusiau dalįtą eilutę po 20 pf. = 10 kap., „Auszros“ skaitytojams pusę tiek. Vokietijoje galima „Auszrą“ prie kožnos cėcoriszkaĩ kuraliszkos pasztos parsikviesdinti.

Musu vargai.

Daug yra musu kraszte pertaisytinu ir įtaisytinu dalyku. Apszvaista žmoniu stovi žemai, per tai jie patys apie tulą dalyką negali turėti supratimo; inteligencija mažai tesirupina apie reikalus žmoniu, per tai viskas stovi labai žemai. Visur tamsa, nesuprotis. Kaip-gi tą iszvengti? Kaip suteikti mažesniems savo broliams įvairias žinias jiems ant naudos ir pamokinimo? Per ką galime pakelti dvasią musu žmoniu?

Dabarnyksztis gyvenimas tautu nūdugnei įvairiūja nū pirmnykszcio. Tuli iszradimai, įtaisyti kelei, kurios lietos dėl ir susineszimas tarpu gencziu szio svėto palengvintas, o įpacz spauda, — visas tas labas rodo žengimą žmonystės į prieszakį, apszvietimą einanti smarkiu žingsniu pirmyn. Visi tie vaisei mokslo, datyrimo ir darbavimo seka patobulinimą žmoniu buvio. Nereikalinga esti nunai važinėti į kitą galą Auropos arba savo kraszto, idant apsipazīnti su kokia ten įpatyste arba atradimu; nės asz be kokioje knįgoje galiu rasti apraszymą ir paveikslą jo. Iszgalis tai milžiniszkas. Bet podraug su žengimu paakiui visos žmogijos dida ir pareikos žmogaus paspėjimo

sekti paskui jį. Kas apmerdės szime žingyje arba užmirsz paskubinti rupei savo žingsnį, vargas jam tūmet. Žengimas visūtinas neapsistos, bet peržengs per jį, paliks jį užpakalyje, o ne retai ir baisei prislęgs. Ne kiekvienas žmogus arba tauta gali žingsnis į žingsnį žengti pirmyn sykiu su kitais, bet kiekvienas butinai turi skubintiesi paskui sandraugiu, jei nenor įkristi į bedugnę nelaimiu. Kelei pranokėju esti rodyklėmis ir kelvedžiais dėl ipėdiniu. Iszmiatingi žmonės ir tautos isztyrė viską, mums liekti tik tapti ju pasekineis: įgyti mokslą ir pažinti, ne datyrimu, tik isz knygų. Ir taip, dėl apsipažinimo su naujais iszradimais ir datyrimais mokslo bei doros neatbutinai reikalingos esti knygos, įvairus spaudimai ir laikraszczei. Tik turėdami jūs mes apsipažinsime su visu kūmi, ką žmoniu protas iszrado gero, ir, priėmę tą viską, galėsime paspėti paskui kitu tautu žengime pirmyn.

Tas bus atsakymas ant klausymu padėtu pradžioje.

Anapus rubežiaus baisybė yra knygų paraszytu dėl kiekvieno ipatingo darbo ir atsitikimo gyvenime žmogaus. O pas mus ar darbaujasi kas ant szio ploto? Turime apsigėdindami pripažinti, kad mažai, mažai kas. O vienok kaip tai yra reikalinga!! Juk knygą greičiausei gali pamokinti žmogų, jei jos įtalpa patiekta kaip prigulint, — jei jos turestis rusti. Negali to pasakyti apie dainas, kurios szime laike kaip ir tyczia užpludo viską. Ant galo, pati sveika nūvoka rodo, knygą pamokinanczią, kaip geriaus apdirbti žemę, kaip guviaus vartoti vaisius ukės, kaip elgtiesi sziokiame ar tokiame atsitikime gyvenos, kaip užlaikyti dorą, ēsant kur kas naudingesne, neg isztisi plūksztai giesmiu ir dainu. Isz tikruju įstabu matyti, kaip kūne visi dabarnykszczei Lietuvinkai griebiasi už eiliu. Tur buti, kiekvienas isz eiliaraszio laiko sav per reikmenę pradėti savo trusą plote tėviszkumo raszymu eilucziu. Ir tiek, kad jau matome kelias knygules iszdūtas ir vis tik dainu ir giesmiu (lig jau dabar Lietuviams toks linksmas laikas, kad tik giedoti ir dainūti) rodo tiesą tos mansties. O naudingas

knīgas, t. a. gyvenimiszkas, ar raszo kas? Garbē ir gyrius p. P. Nēriui už paraszymą tokios szaunios knīgos, kokia yra „Trys pamokslai apie ukę“. Taipogi priguli sudėti dėkas p. Vileisziui už patiekimą „Stefensono“, „Žemės ir oro atmainu“ ir „Naudingu szneku“. Bemelai ir giesmės su dainomis reikalingos gali buti, bet ne dėl žmoniū. Žmogus, ir perskaitęs nenoromis kad ir geriausias eilias, pasakys: „nei szis, nei tas — iszmislyjo kas žin ką!“ Ir tiesa, nės jam jos atgabens mažai, mažai naudos, tūmi tarpu kada knīga ruscizos įtalpos pamokins jį, kaip kovoti už buvį ir pasiekti laimę, kaip isz medegiszkos pusės, taip ir isz doriszkos. Musu žmogus taip isz visu paszaliu yra suspaustas nemaloniomis aplinkstovėmis, jo buvio apistata tokia baugi ira, jog jam ne laikas giedoti ir dainūti. Mokinkite jį, garbingi viltauczei, kaip gyventi, kaip isznaikinti tas ydas juju, kurios apsupusios yra musu kraszta, kaip atsikratyti nū įtekmės svetimtaucziū, atvykusių nusiaubtu musu kraszto, apie kurį ne veltu szaunus musu dainius bīla, kad

Tavo kaimu sunus linksmai žemę aria

Ir gražią musu Auropą szeria.

Mokinkite, kaip kovoti su vargu, neiszzone, suktumu atslinkunu. Tą mus daryti nevalyja žutis, nės antraip atėjunai iszguis mus isz tėvainės ir įgrobs musu valdžią, o mes galutinai iszsigiminiūsime, — atėjunai nusmelks musu tautą visai, prislėgs ir tūs paczius progiedrulėlius szviesos, kurie dūstiesi matyti dvasioje Lietuviū gentės. Idant praszalinti piktybę, kuri dar gali buti praszalinta sukibus mums į darbą guviaus ir aitariaus, reikia tėvynininkams susvarstyti visas progas, kurios įvestos buvyn galētu iszblaszkyti jūdus debesius, kybanczius virszuje musu galvu pavyzdyje tamsos, neiszmonės musu broliū, įplaukimo tulu tamistu, gorojancziū musu prapulties, ir antpludimo bei nusiaubimo musu kraszto per praszalieczzius. Negalime nei valandėlę laiko užmirszti tos teisybės, kad ne vien audrose musziū su ginklu rankose žusta gentės, kad yra myrius ganstus, nelemtas, kaip antai: ekonomiszka ir draugijinė krusza. Įsikrėtimas į musu

draugijinį kuną svetimu pirmoku ir nūpūlis musu ir taip menkos kultūros turi kiekvieną ukėją perimti baimė ir perverti sziurpuleis. Vienok baimė nėko nepagelbės; iszganstingas ynumas keliaus tūmi taku, kurį jam parengsime. Atkaklei sudėjus rankas ir baimėje veizdint į antkritą svetimtaucziu bei sukritimą musu kaip ekonomiszko, taip ir dvasiszko buvio, tap-sime numėtlioti nū savo pakoju ir atsidersime pa-dėjime vergucziu bei pagalbininku savo prieszgyniu. Kitaip buti negali.

Bet kitaip turi buti! suszuku sumanus, aitrus tėvynininkas. Gerai. Kaipogi ir turime skototiesi sunaikinti tą piktybę, kuri grasina mums nelaimėmis ir vargais, turime mokinti ir rodyti tūs pamatus, ant kuriu pasistiebdama musu gentė galētu savo eigyje pavyti ir savo gyvūtiszkomu bei sumanumu ateitėje pranokti savo susėdus. O mokinti geriausei galima per knigas.

Knigos gali mokinti kiekvienos atvaszės darbo, pasielgimo įvairiuse priepūliuse gyvenimo žmogaus, gali rodyti, kaip vesti doriszką gyvenimą, atakinti žmogų dėl matymo įvairiu piktadėjyscziu, apsupusiu draugiją ir t. t. Tokios galētu buti patiekiamos ar iszvertimu ar savopu raszymu. Prie tam reikia žiu-rėti, idant jos butu pigios ir lengvai suprantamos.

Reikia dar prie to viso prikeibti senei žinomą teisybę, jog iszplatinimas naudingų knigu Lietuvos kampe yra itin sunkus dalykas, per tai kad uždrausta yra spaudinti jiasias maskoliszkoje Lietuvoje. Labai įstabu, kad musu garbingi „globėjai“ ir „aprupinto-jai“ neuždraudžia mums kalbėti, idant mes kartais neisztartumėme lenkiszko žodžio, o pagal ju pasiel-gima tą verta butu padaryti. Ta baisi neteisybė szaukia dangūsna. Tarp verksmu, skausmu visos gentės graudingas balsas szaukia susimylėjimo. Ar pasiliks-gi tas verksmingas szauksmas galiausei be at-leidimo?! O to užkietėjimo musu ponu galime tikė-tiesi: jie mat mislyja, kad Lietuvei moka gerai szne-kėti maskoliszkai, tik nenorį. Man pacziam teko gir-dėti, kaip vienas urėdininkas isz „maksviniu aristo-

kratu“ isztarē: „tai žmonės! Ateis koks žioplis, mužikas ir veberiuja kokioje ten varuvariszkoje kalboje (sic!); norētumei žmogus jam nūszirdžei padėti, bet kas ten jį supras?! O asz žinau, kad jie moka maskoliszikai, tik nenori kalbėti — maloniaus mat saviszikai vebłenti; ir tai Maskolijoje (sic!!!)!! Tai ką-gi? Atsiuntē manę czionai — asz mokinsiuši kokio ten lietuviszko, nusiuns kitur, mokinkiesi vėl kas žin kokio latviszko (įstabus susipūlimas Lietuviu su Latveis. — Rasz.)“ Tai lauk-gi gero!! Tū ateis laikas, kūmet Lietuviams nebus vale lietuviszikai kalbėti.

Jaunio mėnesyje 1885 m.

J. Kėksztas.

Dievui deku, dar gyvi mes esam.

Sako vyrai permokinti:

„Jau pragaiszt Lietuvninkai,
„Kas pulkelį gal apginti?
„Pult kalba tur, tai matai.“

Sako vyrai perkytrolei:

„Giminė negal atgīt;
„Jau gana, kad iki sziolei
Gavo kalbą palaikyt.“

Sako vyras permeilingas:

„Norim kalbą numarint;
„Aps'ėmimas neteisingas
„Butu dar ją atgaivinti.“

Ar savę nor kaip tėvonį

Įrašyti prie kalbos?!
O, marindams mus' ligonį,
Dar daugiaus praszyt algos?!*)

Daktars tik numirusiamiam

Sanarius teperdalin,
Tėvonis n'atein gyvamiam,
Bet kad' ans syk bus szalin!

*) Kaip sykį isz tikros tiesos ir nusidavė. Kelintas skaitytojas tai bene ir žino.

Mes tacziaus gyvi dar ėsam,
Ir gyvi dar norim but,
Mes linksmi dar iszsitiesiam,
Ir nenorim taip pražut!

Dar lietuviszka dainelė
Skamba per puszynėlius,
Dar Lietuvninku mergelė
Szukauj per beržynėlius.

Dar lietuviszka giružė
Dyvu daug mums pasakoj,
Dar ji isz senovės užia,
Dar linksmi gyviemsiems moj.

Sako vyrai:*) „Matot, brolei,
„Jau visi mus spaudž senei:
„Lenkai sako, ir Maskolei,
„Latvei sako, Vokieczei.“

Tai tiesa, keli mus spaudžia,
Ale bene jus tiktai;
Musu girės nū to gaudžia,
Kaip jus spaudavot piktai.

Lenkai mums taip daug nedarė,
Nei kiti nenor daryt,
Latvei kalbą neiszvarė,
Kas žin kas nor iszvaryt.

Ale dar Dievs danguj mato
Dyvnus prisikėlimus,
Dar žmonėms jis burta krato,
Ir kas žin, kas isz to bus?

Beje, dar gyvi mes ėsam
Ir nenorim dar pražut,
Dar linksmi mes iszsitiesiam,
Dar gyvi mes norim but!

Silvatikus. (D-ras G. J. J. S. isz Gr.)

*) Mitteil. der Lit. Lit. Gesellschaft, heft I, pag. 2.

Jonas Ernestas Smoler'is.

Paraszė V. B. (Pabaiga.)

1850 metųė prisirasęš prie Saksonijos ir tapęš tikru gyventojų mėšto Budiszino Smoler'is tame mėšte užvedė kromą vienu serbiszku knįgu, o nų 1851 metu tapė mokįtoju serbiszkos kalbos toje paczioje gimnazijoje, kuroje 20 metu tam atgal jis pirmutinis pradėjo serbiszikai kalbėti. To nerokųjant jis ant savęš prisiēmė iszdavimą laikraszczio „Tydženskie Nowiny“, ir tai nei darbo nei kaszto nesigailėdamas, bile tiktai platinti apszvaistą tarp Serbu. Ant paminto reikalo Smoler'is turėjo skolą užsitraukti 15000 markių, iki laiko, kolei laikrasztis pradęš pelną dūti. Tas negreitai atsitiko, kasmet vis truko pinigų, vienok stįpriebė nėkados neapleidė szauno tėvynininko. Pamatęš, jog Serbai dar pasigauna vokiszkais kalendoreis, jis metųė 1854 iszleidė serbiszką kalendorių skaitliuje 1000 eksemplioriu; ukininkai tųjaus jį iszpirko; tada jis iszleidė antrą ir trecią tuktantį, bet ir tie taip pat buvo iszpirkti. Nų to laiko vokiszki kalendorei turėjo visiszikai isznykti isz Lužicziau. Tūmi-gi tarpu rytinė karė m. 1854—1856 padidino laikraszcziau reikalavimą. „Tydženskie Nowiny“ vietoje 1000 eksemplioriu iszeidavo skaitliuje 2000; karei pasibaigus klausimas ant laikraszcziau pasimažino, vienok tas nenugązdino Smoler'io: jis pagerino laikrasztį, metųė 1858 davė jam vardą „Serbskie Nowiny“ ir taip mokėjo žmonėms įtikti, jog'iki szolei žmonės visųmet daro taip, kaip sako ju serbiszkos naujienos.

Be paliovos prisiklausydamas reikalams savo tautos Smoler'is persiliudyjo, jog dėl visūtino Serbu dvasiszko atgimimo per mažai buvo spėkos pas jūs paczius. Iszpūlė jieszkoti paszelpimo pas savo giminiecius, o saviensiems parodyti, kad szimtas milijonu Slovėnu apie jūs atsimenta. Bet dėl sujudinimo szirdies savo broliu reikėjo belsti ilgai ir tai be perstojo. Apie vienybę Slovėnu tada gana greitai visiszikai dar nebuvo sznekos. Kožna tauta varė savo raszliavą ir polytiką, neatsižiurėdama ant savo giminiecius. Reikalavimas paszportu, rubežinė sargyba — vis tai skyrė kaimynystėje gyvenanczias gimines. Tokiūse atsitikimūse retas keleivis galėjo Budisziną aplankyti, retai tada kokia naujiena galėjo iszbėgti į aną rubežiaus pusę, iszkalose apie Lužicziau žemę nei priminimo nebuvo. Apie vis tą žinojo ir numanė Smoler'is, dėl to tai dėl praneszimo svėtui apie

Serbus-Lužiczius, o taip pat ir dėl pasižinimo tarp savęs Slovėnu jis nū m. 1849 iki 1857 iszdūda laikrasztį „Slavische jahrbücher“ ir stengiasi arcziaus susipažinti su Czekais, Slovėnais ir Lenkais. Atsibudimas Rusijos Krino karei pasibaigus viliojo Smoler'į į Petrapilę keliauti — jis ten norėjo įeiti į artesnę pažintį su nekureis mokūtais vyrais, o taip pat įieszkoti piniginio paszelpimo dėl savo tautos. Apsilankymas Budiszine žinomo gudiszko mokslavvyrio Aleksandro Hilferding'o m. 1858 dar labiaus patvirtino jo norą. Smoler'is, pasitikėdamas ant to, jog greitai atliks Petrapilėje savo reikalus, iszkeliavo ten su mažuma pinigų arcziausių per mares keliu. Pribuvęs į Gudijos sostapilę liepos mėnesyje jis pamatė, kad reiks jam cze subuti iki rudenio, nės vasaroje daugumas buvo iszvažiavęs isz mēsto kitur ant vasariszko gyvenimo. Jis pradėjo kalbėti su knūgu iszdavėjis, su rasztininkais; kožnas jam prižadėjo, bet jausdami, jog reikalą turi su žmogumi bepiningiu, kožnas szalin pasitraukė. Laikas bėgo, pinigai iszėjo, Smoler'is neatmestinaį didelį vargą butu įpūlęs, kad geras gaspadorius gaspados „Kaiser“, kur jis buvo apsistojęs, Smoler'į arcziaus pažinęs, nebutu jam paskolinęs 500 rubliu. Rudenyje mēstas atgyja, Smoler'is buvo užpraszytas raszyti į keliatą laikraszcziu apie tai, kaip Vokiecziu ponai elgėsi su ukininkais, kiek tie paskutinei turi žemės — vis tai buvo klausimai labai jautrus, nės tada Gudija taisėsi pavalninti žmones. Smoler'iuį už darbą gerai mokėjo, nės už arkuszą iki 80 rubliu. Laike keliato mėnesiu jis paraszė iki 6 arkuszu ir tas padėjo jam iszsiristi Petrapilėje isz bėdos. Paskiaus jis buvo paszauktas dėl darbo per baroną Korf'ą į cėcorinę knūginyczyą — cze taip pat užsidirbo truputį piningu. Nės tada dar gelžkeliu nebuvo, o Smoler'io sveikata ne taip buvo stipri, kad žiemos laike butu galėjęs žīgune (paszta) grūžti namon — tada turėjo laukti pavasario. Laike žiemos budamas Petrapilėje jis stengėsi susipažinti su Gudijos mokūtais vyrais, isz kuriu Sreznevskis, jo pažįstamas dar isz Vroclavo (Bresliavos), buvo jo vienutiniu ir geriausiu draugu. Hilferding'as taip pat augsztai szėnavojo Smoler'į, bet ir szirdingiausį priēmimą jis atrazdavo Sreznevskio namūse. Pavasariui atėjus Smoler'is su daugybe knūgu, bet be pinigų — nės tokios pagalbos czia negavo — rengėsi grūžti namon. Gegužio mėnesyje 1860 metu keliatas pažįstamuju, o tarp ju ir Sreznevskis, palydėjo Smoler'į iki Kronsztato, isz kur jis sėdęs ant akruto „Kastor“ iszplaukė į Liubekį.

Sugrįžęs į Budisziną Smoler'is m. 1860 pradėjo išdūti laikraštį „Lužiczan“, kurį jis netrukus pavedė M. Hornik'ui, o pats pasiėmė už išdavimo kito laikraščio vardą: „Zeitschrift für slavische literatur, kunst und wissenschaft“ (1862—1865 m.). Tame laike Varszavoje buvo įstatyta naujoji svarbiausioji iszkala (szkola glowna), dėl kurios profesorei buvo renkami isz viso svėto. Buvo pakviestas ir Smoler'is ant katedros slovėnizku liežuviu (1862), bet jis tos vietas nepriėmė, nors mokestis už darbą buvo augsztas. Nepriėmė-gi vietas dėl to, jog numanė, kaip jo paties esybė yra dėl tėvynės reikalinga, nės matė, kad Varszavoje budamas negalės prigulėtinai savo tėvynei tarnauti. Dasižinojusi apie tą draugystė „Serbu Motynos“ ant visūtino susirinkimo po velyku m. 1863 pavadino Smolerį pirmutiniu pagarbės sanariu draugystės ir nusiuntė jam dėkingą pasveikinimą su eilėmis Fidler'o, tycziomis tame atsitikime paraszytomis. Tame pacziame laike, m. 1862, Gudija apvaikszcziujo tukstantmetinę szventę įkurimo savo ponystės; tame atsitikime cėcorius Aleksandras II. per praszymą akadėmijos mokslu apdovanojo nekuriūs mokītus vyrus, o tarp ju Smoler'iui buvo pakirtas garbės ženklas szv. Onos 2-os kliasos.

Metūse 1867 buvo nutartas suvažiavimas Slovėnu į Maskvą dėl susižinojimo, kaip reikia elgtiesi, idant visi Slovėnai galėtu polytikoje varyti vieną mērį. Ant to suvažiavimo buvo pakviesti ne tiktai Czekai, Moravai, Slovakai, Korvatai ir t. t., bet ir Serbai-Lužiczei. Smoler'is su savo draugais atsirado sunkiame padėjime. Važiūti į Maskvą — tai Vokieczei galėjo užpykti, ne važiūti — tai tūmi reikėjo parodyti, buk Serbai skiria savę nū Slovėnu. Buvo nutarta važiūti. Smoler'is su jaunu daktaru Duczmanu, kaipo deputotai savo tautos, pribuvo ant suvažiavimo. Smoler'is ant suvažiavimo daug sznekėjo apie reikalingumą vienybės tarp Slovėnu, apie gynimą silpnėsiuju slovėnizku giminiu per stipresnes, kožnoje savo sznekoje saugodamasi didei, idant Vokiecziu neužkabinti. Toks vienok pasielgimas ne daug ką maczyjo: jis buvo iszjūktas per nekuriūs vokiszkus laikraszczius, kurie jį rokavo kaipo Vokietį ant Slovėnu sueimės. Smoler'is-gi sakė, tegul nekuriūs gazėtos ir jūkiasi, bet protingi žmonės supras, jog Serbams ne polytika rupi, bet apszvaista ju kraszto ir kelei, kureis ta apszvaista galėtu po musu kraszta iszsiplatinti.

Tūse pacziūse metūse, 1867, Smoler'is iszdavė dvi knygas:

„Wo slowianskich mestrzych mjenach w Hornej Lužicy a wo ich uznanie“ ir vokiskai „Die slavischen ortsnamen in der Oberlausitz und ihre bedeutung.“ Szi paskutinė knygutė aiszkei rodė, kokiai giminei prigulėjo krasztas Serbu užgyventas.

Isz Maskvos į Budisziną sugrįžęs Smoler'is užsiėmė izdavimu „Slavisches centralblatt“ iki m. 1869, buvo rėdytoju „Serbskie Nowiny“, ragino vientauczius prie darbo ir rinko knygas ir knyinginczią „Serbu Motynos“. Kningu ir kitu senovės daigtu sudovanotu per gerai mislyjanczias žmogystes buvo daug, bet nebuvo galima atsakancei isz tu daigtu pasinaudoti, nės nebuvo dėl ju padėjimo: knygos sudėtos į pakus gulėjo pas vieną, arba kitą, ir nėkas negalėjo ju skaityti. Reikėjo namu, ir Smoler'is geistinai geidė tokius namus nupirkti „Serbu Motynai“. Bet isz kur paimti vargdieniams žmonėms, sunkiu darbu pelnantiems kasdieninę dūną — isz kur jiems buvo paimti 100,000 markiū? Bet Smoler'is ranku nenuleidė, czėdyjo kiek galėdamas, rinko piningus ant to pas „gerus žmones“ ir kada metūse 1873 Budiszine parsidavė geroje mēsto dalyje vieta su nedideleis namais — jis padėjo sav ant savo atsakymo nupirkti tą vietą su namais dėl „Serbu Motynos“, neatsižurėdamas ant to, jog isz karto jis galėjo užmokėti tiktai 500 doleriu, o vieta su namais buvo suderėta už 23,000 doleriu. Paskiaus isz sumestu ir davanotu piningu jis užmokėjo dar 10,000 doleriu, o palukanas už atliekamą skolą dažnai mokėjo isz savo kisenės. Tas daug Smoler'iuui atneszė vargo ir klapato, bet mislis, jog kada nors ant nupirktos vietos bus pastatytas „Serbu namas“, ramino jo szirdį. Geriaus jam iszėjo su užvedimu serbiszkos spaustuvės m. 1875. Piningus ant užvedimo spaustuvės Smoler'is gavo Pragoje, apsiėmęs skolą mokėti isz uždarbio. Spaustuvė taip gerai buvo įtaisyta, jog galėjo eiti lenktynėmis su geriausis to budo sodiszkais užvedimais, o dar Lužicziūse ji viena galėjo ir notas spausti, tai ir Vokiecziui taip pat czia dūdavo uždirbti. Geras užvedimas davė paspartį greitai iszmokėti 24,000 markiū, padėtu ant spaustuvės užvedimo, svarbiausias-gi dalykas buvo tame, kad Serbai galėjo dabar daug greicziaus spauzdinti savo kningas, neberekalaudami malonės gaspadoriu neserbiszku spaustuviu. Pakol Serbai neturėjo savo spaustuvės, tai rankraszcei kartais gulėdavo po keliatą metu be izdavimo. Dabar-gi kas kita. Spaustuvė tūjaus iszdūda serbiszkus rankraszcius ir ji viena laike ketveriu metu daugiaus izleidė ser-

biszku knigu, ne kad visos kitos spaustuvēs drauge paimtos laike 15 metu.

Toku budu Smoler'is daējēs to, jog galējo pigei ir greitai izsdūti knīgas dēl savo žmoniu, dabar sukē galvā apie tā, koku budu iszrastī reikalingus pinigus dēl izsleidimo jaunumyno ī universitētā, idant užtektinai dēl savo kraszto apturēti kunīgu, provininku, mokītoju — bet vis tai kilusiuju isz serbiskos tautos. Pinīgai renkami ant mesliavu kaip pacziu kraszte, taip ir už rubežiaus, ne tik kad buvo neužtenkami, bet tankei ir nevirtī. Dēl to tai pasirodavēs su nekureis mokītais vyrais Smoler'is m. 1880 įkurē „paszalpos draugystē dēl serbiskzu studentu“.

Toku budu ējo metai po metais. Smoler'is matē, kad gyveno ne dykai; mislis atgimimo jo pasēta augtinai augo. Senatvē artinosi, bet szirdis jo buvo rami — jis matē, kad jo tėvynē gyvens. Bet kiek tai dar buvo vargo ir nelaimēs dēl pergalējimo! Lužiczei dalinasi ī dvi dali: augsztiejie ir žemiejie. Smoler'is sakē, kad pas augsztūsius Lužiczius viskas eina gerai, bet žemiejie reikalavo dar daug pagalbos. Ot ir dabar, žemēsneje Lužicziu žemėje, deszimts parakviju buvo be kunīgu, nēs ant vietos pasimirusiuju Serbai nenorējo priimti kunīgu Vokiecziu, o kunīgu isz ju giminēs nebuvo. Kā daryti? jēgut parakvijos kunīgu Vokiecziu taps užimtos, tada jie pradēs viskā vokiskzai atlikti, ir tokiu budu apie dvidešimt tukstancziu Serbu galētu ī Vokieczius pasiversti, nū Serbu atsiskirti. Paszaukti-gi kunīgus isz Lenku, arba Czeku, t. y. tokiu pat Slovėnu, kaip Serbai — vyresnybē nedaleidžia. Galima buvo paimti kunīgus tiktai isz Slovaku — ant to buvo vyresnybēs daleidimas. Tada buvo nutarta pakviesti kunīgus isz Slovaku. Bet ant to reikējo gerokai pinīgu. Isz kur jūs imti? Laukti nebuvo galima, nēs vyresnybē spyrē parakvijas szaukti sav klebonus, pasižadēdama atleisti kunīgus isz Vokiecziu. Tokiūse atsitikimūse, 1. dienoje kovo mėnesio, Smoler'is atvažiavo ī Varszavā ir pas szviesius žmones pradējo praszyti paspirties dēl savo tėvynēs. Praszymas jo ant nēku nenuējo. Žimonēs geros szirdies sumetē tiek pinīgu, kad galima buvo du kunīgus pakviesti, užmokant aniems ne tiktai kelionē, bet ir algā. Bet tai ne vis buvo, ko jam reikējo. Jieszkodamas toliaus pagalbos, ir norēdamas apsilankyti pas savo dukterį, kuri buvo už vyro, taip pat Serbo, nutekėjusi ī Naugardā (Novgorodā), Smoler'is du mėnesiu Varszavoje subuvēs, iszvažiavo ī Naugardā per Petrapilę.

Pribuvęs į Petrapilę jis dasižinojo apie didei liudną daigta. Vienas isz Gudu bagocziu metūse 1873 buvo paskolinęs 6000 doleriu dėl pirkimo Budiszine augszcziaus pamintos žemės. Tai buvo žmogus turtingas ir Serbai mokėdami palukanas buvo pakajingi. Bet nelaimė norėjo, idant jis subėdnėtu, ir idant tą skolą atidūtu į rankas kitiems. Tie kiti reikalavo, idant tūjaus pinigai butu sugražinti ir gāzdino, jog, jegut bus kitaip, tai jie reikalaus buto pardavimo per iszszaukimą. Ta naujiena pervėrė kaip peilū Smoler'io szirdį: ar-gi tai galėtu buti, kad vieta ant kurios jis buvo sumislyjēs iszstatyti Serbu namus, butu pardūta ir jo užmanymas ant nēku nueitu? 67 metu senelis gynėsi, kaip galėdamas. Su paszalpa Czeku, Petrapilėje gyvenancziuju, jis nutildė ant nekurio laiko reikalavimus savo prieszininku.

Isz Petrapilės Smoler'is nukako pas savo dukterį į Nižnij Novgorodą. Cze jis, meilei priimtas savo žento, truputį atsilisėjo ir iszbuvo iki pavasario 1882 metu. Nors rodėsi sveikas, bet sugrižęs į Petrapilę vienas be paczios negalėjo iszeiti ant ulyczios, bijodamas apalpti. Cze dar sykį jis darė storonę apie nutildymą skolos užtrauktos Serbu Motynos, bet nēko gero isz to neiszėjo. Tada su tuszczia kiszene ir silpna viltimi, idant vieta Budiszine, prigulinti draugystei Serbu Motynos, nebutu pardūta, jis vasarofe 1882 metu apleidė Petrapilę ir iszkeliaivo namon.

Paskutinius savo gyvenimo metus Smoler'is perleidė Budiszine drauge su savo paczia ir sunumi Morkumi. Budamas silpnas retai kada galėjo isz namu iszeiti; vienok mislyti apie tėvynę nēkados jis neperstojo. Pusę amžiaus pasidarbavęs tas didelis vyras dabar žiurėjo ant vaisiu savo darbo. Pusę amžiaus tam atgal jis pirmutinis suriko: dar neprapūlė! Drąsei pakėlė karuną tautos atgimimo, ir su ta karuna ējo pirmyn, nēko neatbodamas. Jaunimas rinkosi po ta pakelta karuna, atkartodamas žodžius ant karunos padėtus: dar neprapūlė! Didelis vyras ējo tolyn, kruva apie jį dauginosi ir į spėką augo, budama pati pagatava paėmusi karuną eiti taip pat drąsei pirmyn. O kada mokįtojas pavargęs parkrito ant patalo, jo mokįtinei unai pakėlė karuną atgimimo vienbalsei szaukė: tegyvūja Luziczei! Artinosi paskutinė valanda. Senelis, per pus apalpęs, bet budamas visiszkai prie proto su linksma szirdžia žiurėjo ant darbo ranku savo. Jis gerai suprato, jog dabar persiskirdamas su svėtu jis Serbus palieka szinteriopai geresniam padėjime,

ne kad jūs matē savo jaunystēje. Su skurdžia szirdžia jis žiūrėjo ant savo vientaucziu, drąsei vedancziuju darbą jo pradētą. Keliatą adynu priesz smertį jis liepē jam padūti dėl peržiūrėjimo numerį „Serbiszku Naujienu“, sutaisytą dėl spaudimo. Tai buvo 13. dienoje liepos mėnesio 1884 m. Persiliudyjo, jog nebemato. Pribuvo dvasiszkas tėvas kunįgas Kalikas, pribuvo ir arcziausias jo draugas Mikolas Hornikas, saujelē žmonių apstojo mokįtoją svētą apleidžiantį. Jo gyvenimas geso isz lengvo, ant galo muszant tris czvertis po asztuntai tautos atgaivintojas amžinai užmigo! Sópulys ir verksmas apēmē visus Lužiczius, iki menkiausei grįcziukei. Visi valscei nutarē pasikubinti pributi atsiseviktinti ir paskutinę garbę atidūti didžiam patrijotui. Dėl to-gi tai 16. dienoje liepos Budiszine buvo neapmatoma daugybē žmonių. Isz viso svēto kampu Serbai apturėjo pilnus gailesczio tolraszius (telegramatus). Neatsižiurėdami ant to, ar kas buvo katalikas, ar protestontas, ar Serbas, ar Vokietis — visi isz vieno skubinosi ant pakasynu. Visos Serbu draugystēs, o ju buvo iki keturiu deszimecziu, apstojo lavoną savo patrijarko, neszdami palmas kaspiniais perrisztas, ant kuriu buvo iszsiutos atsitikimui pritinkanczios mislys. Ant lydėjimo susirinko tiek svēto kiek dar nėkados nebuvo Budiszine. Serbiszkos giesmēs gailēi skambėjo per mēstą kuriame užgesēs mokįtojas per pusę amžiaus darbavosi dėl atgaivinimo, atgimimo savo tautos. Tauta jautē, ant kieno laidotuviu susirinko — visūse Lužicziūse nebuvo nei vieno sodžiaus, kurs ant pakasynu nebutu atsiuntēs savo pasiuntinio. Iszėjus isz mēsto prie lydėtoju prisidėjo vėl pulkas žmonių. Svētas isz visur ējo; žmonēs tarsi isz žemēs dygo. Pamokslą sakē klebonai Kalikas ir Damaszką, praneszdami apie dideliu nūpelnus mirusiojo, klebonas-gi Jenczas sakē vokiszkaizsrodydamas Budiszino Vokiecziams, ant kokio tai szauno vyro palydėjimo jie yra susirinkę. Paskiaus kalbėjo dar keliatas mokįtu vyrų draugystēs studentu isz Lipsko, draugystēs pamokslinēs ir t. t. Ant galo visi aptilo. Klebonas Kalikas pasimeldē už numirėlį: grabą reikėjo įdėti į giminēs skliapą — žmonēs sujudo, aszaros pradėjo byrėti, po tris saujas žemēs užmetē ant grabo, paskutinis tarnavimas atliktas. Pasibaigē!

Visi nuliudę grįžo namon. Mēste žmonēs skaitē atsiliepinimą draugystēs „Serbu Motynos“, patalpintą „Serbiszkose Naujienose“ nū 16. d. liepos. Sąnarei draugystēs apverkdami myrį savo vado raminosi vilczia, jog atlikusieje jo mokįtinei mokēs

vesti toliaus darbą tautos atgimimo tū pacziu keliu, kuriūmi jis ėjo.

Serbai, suprasdami Smoler'io nūpelnus ir iszmingingus jo geidavimus, nutarė eiti keliu, kurį jis aprinko. Smoler'is sakė, jog neatmestinau reikia iszstatyti „serbiskus namus“, isz kur, kaip isz tvirtynės, galėtu szviesa platintiesi. Noras mokįtojaus teesti szventas! Atlikdamas tą norą, kožnas dūda kiek iszsi-galėdamas ant serbiskzu namu. Nebėra mokintojaus, bet jo mislis szvieczia ant jo kapo. Praeis metai, pažįstami ir draugai Smoler'io iszmirs, bet ant jo kapo ateinanczios gentkartės atsi-mins apie garsius veikalus tautos atgaivintojo.

Lietuvei, apraszymas gyvenimo Jono Smoler'io, teina jums ant naudos! Kelias, kurį jis Serbams parodė — teesti ir jusu keliu. —

G a l a s.

Marininkiskkos iszkalos ir latviszka „Austra“.

Szvaista iszsiskleizdama po visą svėtą, leidžia savo gera-dėjingus spindulius ant žmonių gyvenancziu ir tolimūse už-kampiūse. Jei kitą kart reikėdavo szviesiu žmonių tiktai prie vyresnybės rėdybu, tai dabar visokiūse atsitikimūse žmogus be mokslo mažai tevalioja musu szalyse. Permanydami labai gerai szvaistos spēkā, tautos mylėtojai rangėsi kū daugiausei sklai-dinti po svėtą žines didei reikalingas visokiūse žmogaus atsi-tikimūse.

Paminėsimė czionai, ką Latviu mylėtojai iszsteikė irklavimo dalykūse.

Mokįtas Latvis Voldemaris, gyvenąs Maksvoje, užsiėmė priešz dvideszimts metu dar nedalytėto apszvietimo dalimi dėl tautinės naudos. Dėka jo rangimuisi, kilo czėla verianka ma-rininkiskzu iszkalu Baltijos jurnalėje*). Jaunūmenė pasi-savinusi marininkiskkus mokslus, nepaliko be darbo: turtinge-sniejie visos jurnalės gyventojai, įpaczei Latvei, jieszkodami pa-didintu savo lobį, ėmė budavoti valtis ir akrutus, kuriu yra dabar daug daugiaus, ne kad prigulincziu turtingesniems pre-kėjams isz kitu tos szalies tautu. Visas pajurnmalinis irklavimas szime kraszte yra rankose vietiniu gyventoju Latviu ir Igauniu

*) Jurnalė, pajurė.

(Estu). Bet jie ne vis vienu pajurmaliniu užsiima irklavimu: su dideleis akrutais jie keliauja ir po didmares.

Szeip jau vienam žmogui yra vargus daigtas užsiimti su akrutais, nedūk, Dieve, kad atsitinka nelaimė per audras ir kitus pritikimus, ir per tokią nelaimę valdonai akrotu ne sykį praranda kartu su jais visą savo lobį. Nusilenkti nū tokios nelaimės yra galima per draugystę. Taigi iszmingieji vyrai susitarę pakvietė savūsius vientauczius susiėjus pasirokūti szime dalyke. Trusinėjimas pasivedė tiems vyrams ir pavasaryje 1882 metu tapė įsteigta Rīgoje marininkiszka draugystė po vardu „Austra“, kurios mēris yra ne tiktai pajurmaleis irklauti, bet važioti į tolimūsius krasztus tavorus, taipogi ir parvažioti isz svetimu žemiu atsitinkanczius daigtus.

Kaip tai draugystei vedasi, aiszku yra isz rokundos už praėjusius metus atliktos 29. kovo (10. karvelio) szimet. Pradžioje praėjusiu metu draugystė turėjo tiktai 5 akrotus ir vartoto pinigais 113,667 rublius ir 49 kapeikas, o gale metu pinigai priaugo liki 192,046 r., skaitliusgi akrotu paszoko į 8. Tie 8 akrotai davė draugystei 18,772 rubliu ir 43 kap. gryno pelno, norint praėjusieji metai irklavimui ne labai laimingi buvo, nēs tankei buvo mokama mažiaus negu pusę prekios už parvežimą, ne kad pirmiaus. Dar-gi du akrotu yra budavojamu: vienas Ventpilėje (Wents pils, Windau), o kitas Majoru muižėje (maudyklės pietinėje riginės įlankos pusėje).

„Austros“ perdėtinei yra labai rangus savo veikalūse ir atlieka jūs isztikimai, ne svyrūdami abejojimais ir kitoniszkais piningu vartojimo linkėjimais: draugystė vis palieka prie irklavimo dalyku, už tatau-gi vis dar veržėsi prie jos nemažai nauju sandraugiu su pinigais. Pagal paskutinį rokundą, piningoriaus padūta už kovo ir karvelio mėnesį, nauji sandraugei primetė per tą laiką prie draugystės lobio 1220 rubliu, taip kad 1. gegužio viso labo buvo vartojamu piningu 217,116 rubliu.

25. 13. gegužio 1885.

J. K. Sz.

Ks. Vanageliui.

Kriokia Niamuns, mėnū teka,
Teka, kaip vis buvo —
Nēra piliu, kunįgaikszeziu —
Viskas amžiu žuvo!

Nēra nēko! Niamuns lētas
Karklu klausinēja:
„Kur tai, kur tai vaikai musu?
„Kur jie vaiksztinēja?“
Spiegia pempē, tartum vaiku
Jieszko ir szukauja;
Saulē szvieczia; tyram lauke
Vējas sztai užauja;
Vidur lauko stugso eilēs
Senuju žempiliu —
Juju klausia vējas balsu
Nūbodžiu ir tiliu:
„Kur musiszkei, kur vaikszcioja?
„Kur ik sziol sapnūja?
„Laiks jau grįžti! Pažiurēkit —
„Jau rugėi jurūja,
„Kur ganēte szulnus žirgus,
„Kur žolē žaliavo
„Ir kur jusu neprieteliu
„Kraujas raudonavo . . .
„Ko negrižtat?! . . Prieszas jūkias:
„— Jau gyvent paliovė! . . .“
Jūkias! — Tegul žuvo laisvė,
Nepražus tik szlovė!
Nepražus ji — apskelbs laikas,
Kas ant svėto dėjės —
Kieno tiesa ir netiesa,
Kas mus' priespaudėjas! . . .
„Ei kad but . . .“ bet balsas truksta . . .
Ir ką pasakysiu?
Svetimi aplink vis žmonės —
Tik jūs prajūkysiu! . . .
„Neatbok!“ tu pasakysi,
Bet ar tam czion vieta?
Iszjūks, broli mielas, raudą
Aszaroms iszlietą! . . .
Iszjūks, apszvilps . . . nesupranta
Czionai manęs nēkas! . . .
Suvaliocziau savo prieszus —
Jei tik butu vėkas!

Uzdainūcziāu — bū'*) ir balsas,
Bet nuspaudē vargas! . . .
Sztai dēl ko yra taip tamsus
Man svētēlis margas!
Ko nerimstu kiauras dienas
Ir vēliak klampoju
Po pusnynus ir niuniūju:
„Užk, girē žāliojī!“

Kaune, 24. liepos m. 1885 m.

J. A. Kalnēnas.

Lietuviszkos pravardēs.

Czionai padūdu nekuriās lietuviszkas pravardes, kurios yra vartojamos žmonėmis kaip reikia, t. y. lietuviszkai, o perkeiziamos ant lenkiszku, buk tai dēl gražumo. Skaitytojas Lietuvis, kursai gali girtiesi savo lietuviszka gryna pravarde, tikrai stebēsis, koksai yra neiszmintingumas tu visu, kurie biaurina savo pravardes. Ar tai jau negražu ir nepadoru yra, kađ apszviestas Lietuvis vadjs savę lietuviszkai? Kiekvienas apszviestas ir tikrai iszmintingas Lenkas nepagirs tokį Lietuvį, kad ir jisai verczia savo pravardę ant lenkiszkos, bet tiesiog pasakys, kad tai yra tuszczia galva, kadangi nori turēti kokią tai puikybę perversdamas savo pravardę ant gražesnēs ir prakilnesnēs, pagal jo nūmonę. Toksai siauraprotis nesupranta nē to, kad ir Lenku susirinkime yra iszjūkiamas (yra tai teisinga isz Lenku pusēs, ir pasirodo ju proto prakilnesnumas). Taip sykį ateina vienas Lietuvis į Lenku susirinkimą, kuriame buvo ir keli jo pažįstami Lietuvei, ir rekomendavoja savę: „pan Gregoszynski“. Lenkai tūjaus pažino ant jo isztarimo, kad tai yra Lietuvis „persiver-tēlis“ ir pradeda iszjūkti vadįdami be paliovos „panie Grego-szynski!“ dēdami akcentą ant tu žodžiu, o ponas Gregoszynskas tokio iszjūkimo ir nesuprato. Kaip skaitytojas mislyja, kas per vienas buvo tas „pan Gregoszynski“, kurio pravardē skamba, tarytum, kokio grapo, sunku įspēti. — o tai tikras musu Gri-gaitis! —

Kad senovėje butu užpūlusi tokia epidēmija perkeisti žo-džius tokiu budu, kaip sztai persikeitē Grigaitis į Gregoszynski,

*) Bū = buvo.

arba Kulboka į Kolbaczevskį, tai musu dienu pilologams ir arkėjologams butu buvę dvigubai darbo.

Padūdu keliatą man žinomą pravardžiu:

Januszevicz = Janusza.	Juszekevicz = Juszka.
Januszewski = Januszaitis.	Voiciulevicz = Vaicziulys.
Bartuszekevicz = Bartuszką.	Andruszekevicz = Andriuszis.
Didinski = Dėdinas.	Bliudzinski = Bliudžius.
Starkevicz = Starkus.	Ussevicz = Usas.
Kaminski = Akmenukas.	Benderovicz = Bendoraitis.
Sznipovski = Sznipas.	Radzinski = Radžiunas.
Vasilevski = Vosylius.	Brazevicz = Brazys.
Žukovski = Vabalas.	Vollovicz = Valaitis.
Gudinski = Gudas.	Vilkutovski = Vilkutaitis.
Žakevicz = Žakius.	Latvinski = Latvys.
Pavlovski = Povilaitis.	Pieczillovski = Pecziulis.
Liutkevicz = Liutkus.	Buksznevicz = Buksznys.
Strimovicz = Sztrimas.	Senkovski = Senkus.
Budrevicz = Budrys.	Josinski = Josys.
Marczukevicz = Marczius.	Kravczinski = Kraucziunas.
Smarkevicz = Smarkys.	Akelevicz = Akelaitis.
Bogdanovicz = Bagdonas.	Jasulevicz = Jasulaitis.
Butkevicz = Butkus.	Kuderkevicz = Kudirka.
Noviak = Naujokas.	Bilevicz = Byla.
Leonovicz = Leonas(Levonas).	Vencevicz = Vencius.
Grinevicz = Grinius.	Dvaranovski = Daironas.
Adamovicz = Adomaitis.	Sidorovicz = Szidara.
Žilinski = Žilaitis.	Zeminski = Žemys.

ir t. t.

Gražiaus ir teisingiaus butu svetimosė kalbose vadįtiesi ir pasiraszyti:

Varkala vietoje Varkallo.	Marma — Marmo.
Gavėnas — Gavien.	Muraszka — Muraszko.
Arminas — Armin.	Staugaitis — Stavgat.
Katilius — Katil.	Vaisznora — Voisznar.
Gelgudas — Gelgud.	Daunora — Dovnar.
Kulvieczius — Kulvec.	Visgirda — Visgird.

ir t. t.

A. K.

Laiszkelis pas gerą draugą ir tvirtą Lietuvį.

Bendrai miels,
Metas czėls,
Rods yr, tavę kaip macziau,
Szirdies jausmus,
Kruties skausmus
Akys' tavo kaip skaicziau.

Trumpas laiks . . .
Bet užbaigs
Jisai szirdį man džiovint:
Nēr czion jokio
Žmogaus tokio,
Kad, man liustant, paramint.

Mets sušį',
Kaip spindėj'
Ir man laimės spindulys;
Bet tū ėmė
Ir užtėmė
Jį ant amžiu debesys.

Kas atras,
Kas supras
Versmes dumos mus' gilios?*)
Asz per dienas
Verkiu vienas:
Nēr su kum dalinti jas!

Kur eini,
Ten randi
Gauju gaujas prieszgyniu;
Prisilaiko
Jiejie paiko
Papatimo nūmoniu . . .

Ten . . . pilvots . . .
Punta rods
Dūna mus', bet mus nēkin;
Kits, ten, plikas
It tilvikas
Ir toks utėlė mus min.

Taip viena
Ein diena,
Eina metas, eina kits . . .
Vis sop szirdį,
Kuri girdi,
Kaip ant jos yr kūls taszyta.

Valandos
Nēr linksmos
Tarp paklydusiu žmoniū!
Regint tavę
Jaucziu savę
Stipriu, liūsu nū painiu;

Nēs tavimp
Szirdis limp . . .
Mat Lietuvį asz matau;
Užtakseno
Kas tik mano
Szirdyj, tū tav pasakau.

Tu umai
Supratai
Mano dingstę, nūsprindžius,
Tari žodį
Ir man dūdi
Pajaust savo nūmonius.

*) Versmės dumos visu Lietuviu, kurie gilei, gilei jauczia ir supranta žmogiszkus reikalus ir, dirbdami savo tautai, dirba visai žmogijai.

Taip kalbēt
Ir dusēt
Draugēj mumdviem yr leng-
Nēs stiprybēs [viaus,
Ir galybēs
Dviese turiva daugiaus.

Bet kad tos
Medegos
Tik negaliva izssemēt,
Nors sēdējoj
Ir kalbējoj
Dienā visā ir im temt,
P. 1. gegužio 1885.

Tad daina
Mus' sena
Saldžei dienā praded baigti;
Atsigausi,
Kad ji ausi,
Szirdi žmogaus gaun įveikt.

Darba ryt'
Jau varyt
Vardan tėviszkēs lengviaus;
Visas kraujas
Daros naujas,
Man tūmet sveikiaus, sveikiaus!
K. S. V.

Cēcoriszka rusionzka geograpiszka draugystē

susineszdama su rēdyste Auszros laikraszcio, prisiuntē mums ne tik vienā eksemplioriū savo įrēdžio¹⁾ dēl rankiojimo žiniu isz gencziažymio²⁾, bet ir leidžia mainomis į Auszrā jos priežiuroje iszeinanancias „žines“. Tame įrēdyje padēti keturi nūskyrei: 1) Svarausos³⁾ įpatybēs⁴⁾, antvirszis⁵⁾, laukpusinei pažyme⁶⁾ ir t. p. (ir tam paviedus), 2) Proto ir doros sklydis⁷⁾. 3) Kalba, gentinei padavimai ir paminklai. 4) Naminē butis.

Kad ir trumpā iszvilkj⁸⁾ isz to įrēdžio prineszdami garbin-giemsiems skaitytojams tikimēsi iszpildę gerā velyjimā anos draugystēs, nēs per tai žinome neužsivilgę savo lukestyje at-siuntimo isz visu krasztu Lietuvos gencziažyminiu apraszynu Lietuviu gentēs dēlei patalpinimo szime laikrasztyje. Žinome, jogei tas darbas atnesz didelę naudā, dēl to su užsitikėjimu turime garbę praszyti kožnā vienā žinolā tautos musu, meilingai prisidēti prie to svarbingo darbo, prisiųsdami laikas nū laiko tikru tikriausiasias žines apie tikrūsiaus Lietuvosius ir apie dabar-tinę pogyvį⁹⁾ musu gentaicziu.

1) Įrēdis, programatas. — 2) Gencziažymis, etnograpija. — 3) Svarausas, physiszkas. — 4) Įpatybē, eigenschaft. — 5) Ant-virszis, laukinė pusē. — 6) Pažymys, ženklas. — 7) Sklydis, iszsivyniojimas. 8) Iszvilkis, isztrauka. — 9) Pogyvis, leben, lebenswandel.

Yra bevelijama sekamas žines tame įvyzdyje¹⁾ rasti:

I.

1) Senoviszkumas. Rasztai ir padavimai nū užēmimo per gentę savo vietas. Isz kur ji pribuvo ir kaip?

2) Vietinis iszvyzdis²⁾ žmoniū: a) ugis vyru ir moteriszkiu; liesunas ir derlumas; b) įvairus³⁾ didumas ir savytarpinis⁴⁾ nūmēris⁵⁾ kuno daliu; c) kuno borva⁶⁾; d) kvarma kuno daliu; e) borva plauku ir akiu; f) ar plaukai glūdni ar garbanoti? kokia barzda ir ūstai, ar tankus, kaip auga? ar nesziojasi barzda, ūstai, ir kaip? ar plaukai kerpami ir kaip? ar pinami ir kaip? g) kokie smugei ir brėžei kuno daliu ir kaip, kur linķe? h) kaklo sklydis.

Velytinas pridėjimas nūtrauku (potograpiju) staczei ir szonu trauktu. Taipogi apraszymas, kas kurioje vietoje skaitosi už grožybę ir biaurumą vyriszku ir motriszku ir kokie tam tikri vardai vartojami; kaip apie tai sznekama.

3) Kuno syła, palankumas, spraunumas, tingumas, palinkimas ant vieno ar kito svarauno darbo. Eisena, sēda, šanariu judinimas, laikymasi eisenoje ir stovyje, ar laikosi tiesei ar kniupsczei, ar vaikszcziuja greitai ar isz lengvo? ir t. t.

4) Sveikata. Tvirtumas, silpnybės, ligos, ju gydymas pagal paprotį ir ju vardai.

II.

Proto ir pogyvio sklydzio įvyzdyje reikia palyginimo su kitomis gentėmis, o ne apraszymo to, kas gal buti dalyku visos žmogystės; įpaczei palyginti su susēdineis gyventojais svecziu szaliu.

Po pirno reikia atskirti didžiūsius pobudzius, gyvumą ir sunkumą budo. Prieėmis⁷⁾ visokiu nutikimu ir kada kaip tas prieėmis apsireiszkia: ar iszgascziu, ar szauksmu, džiaugsmu, rustybe ir t. p. Ar su smarkybe priima visoki prieėmį? ar su lētumu ka priima, ar su žinēs noru atsigręža ant nutikimo, ar su szalta szirdžia?

Kiek iszsivirszina⁸⁾ sugabos⁹⁾ iszmanymo, vyksnē¹⁰⁾ pasi-

1) Įvyzis, beziehung. — 2) Iszvyzdis, physiognomie. — 3) Įvairus, bezüglich, vergleichend. — 4) Savytarpinis, gegenseitig. — 5) Nūmēris, maas, mässigkeit. — 6) Borva, krosas. — 7) Prieėmis, ispauda. — 8) Iszvirszinti, äussern. — 9) Sugaba, galybė, fähigkeit. — 10) Vyksnē, bestrebung.

savinimo žinojimu, ar galopi kiek pasirodo grasos ant visokių atmainų ir stėra ant palikimo pirmamiame parotyje?

Ar tautoje rodosi palinkimas ant skleidimosi raszte? ar yra užvestos iszkalos isz paties tautos noro? kur daugiaus raszto mokosi: ar prie amatininku, ar po namus, ar iszkalose?

Tame daigte reikia įžymėti, kokiose dingstėse¹⁾ yra įgytas vienas ar kitas palinkimas tautos ir susidėjęs visas jos pobudis. Ar nėra tam tikru patarliu, jūkingu pravardžiu, pasaku nū pacziu ar nū susėdu? Velytina, idant pasakos butu užraszytos tarmėse, kuriose jos yra girdėtos.

III.

Labai velytina, idant prie vietiniu apraszymu butu pri-siuncziami užlaikomi pas gyventojus atminimai senu czėsu, vietinės pasakos, giesmės ir dainos, priezodžei ir patarlės, apsa-kymai, guldymai sapnu, burtas, iszradimai, pramanymai ir t. t. kajpo ir ju kilimas su savo priezastimis. Dainos labiausei yra sugadnios, vartotos prie kokių atsitikimu ar pažadu dienu. Tam lygius paminklus gentės gyvenimo neaplenktina atidūti tūmi pacziu liežuviu, ant kurio anie liekta tautos lupose, o prie dainu yra gerai priskirti jau gaidas.

Genziažyminiūse apraszymūse reikia ant kalbos visu pirma žvelgti, kaip ant iszreiszkimo gentinio iszmonio²⁾. Dėl to czia turime rinkti ne tik užžymėjimus³⁾ isztariamų ir kalba-moksliniu kvarmu, bet ir suraszus žodžiu apraszomosios vietos. Tokiu budu yra velytina turėti suraszus žodžiu:

- a) ženklinanczių dvasinius (neatvarius⁴⁾ iszmonius;
- b) ženklinanczių vietines įpatybes aplinkinės dabos ir jos sylu, dėl prieklodo: pilaitė, žiūgas, lieknas, velnio sza-szėjus, žydra, žvyrkalnis, amaras⁵⁾, bangpūtys ir t. t.;
- c) žymėjanczių vietines įpatybes buities: laukininkai, giri-ninkai, sodžius, valsecius, žydkapei, slabada, pagiryys, papru-sis; butas, pulvarkas, grįczia; pauksztininkas, kutis, tvar-tas, klėtis, pasziurė, diendaržis;
- d) vardai įvairių aprėdu ir ju daliu;
- e) vardai gaspadoriszku sūdynu, pabuklu, musiku, graju arba žaislu (bružas, ratelis, kiaulė, Rymo ridikas, žaselė);

1) Dingstė, aplinkybė, umstand. — 2) Iszmonis, begriff. — 3) Užžymėjimas, bemerkung. — 4) Neatvaris (dvasinis), unmateriell. — 5) Amaras, vibrierende luft.

- f) vardai valgymu ir gėrimu;
- g) vardai įvairiu amatu, pabuklu, medegos, padarynės;
- h) vietiniu meilingu, nėkingu, bariamu žodžiu (balandėlis, pupikė, kiaulinskis, degutpilvis, žemžiura, titnagas) su išreiskimu ju išsimanymo ir kilimo;
- i) žodžiu svetimuju (pratėrka, pastauninkas, czėringė, giliukis, bekėrė, sztikas, ranicas).

Paskui viso to reikia žymėti skyrių vietinės isztarmės: nutensimas, nukirtimas žodžio, isztarmė per vieną arba kitą literą, minksztumas ir perkaita literu, balso pakėlimas, giesmin-gumas, vartojimas ju ne savo vietoje.

Czia prisinesza apraszymas visokiu atstanku; piliu, daubu, rūmu, pylimu; reikalingi taipo-gi plianai, mapos sodžiu, mėsteliu, daigtu senoviszku kalnūse, pakastais randamu, ir kur tie daigtai pasilieka.

IV.

Naminei būtei prisinesza:

1) Vadimaimi ir apraszymai gentiniu gyvenimu su ju dalimis ir medega; gaspadoriszki pabūklai, vežimaimi, pakinktai ir t. t. Prie tu apraszymu tur buti priskirti plianai, nors isz rankos padirbti, czėlo kiemo ir kožno vieno gyventinio namo su smulkmenu pažymėjimu, kur stov peczius, kuriame kampe abrozaz, kur stalas ir t. t. Velytina, kad butu gaunamos risavonės¹⁾ trobesiu, naminiu sūdynu, ryku ir visokiu pataisau.

2) Apdaras: vyriszkas ir motriszkas, žieminis ir vasarinis, kasdieninis ir iszeiginis, senu žmoniu ir jaunūmenės, avalynė ir visokios parėdnės su ju vadinimu; jei galima, priskirti ir ju risavonę. Be to reikėtu nurisavoti ir dalis apdaro įpaczei su parodymu ar jie vilnoni, ar marszkoni ar szilku ir t. t.

3) Valgymas kasdieninis ir vaiszinis ar koku nors szven-
cziu. Tur buti padėtas suraszas įvairiu valgymu ir apraszymas, kaip kad jie vartojami, kokie valgymai ginami ir dėl ko.

4) Įvairus apsiėjimaimi prie veseliu, kriksztynu, laidotuviu ir t. t. Įvairios lėkarstvos ir ju vartojimas, visokie budai gydymo.

5) Kū daugiausei priimti vietoje užsiėmimaimi ir darbai.

6) Linksmybės, zabovos, szventimas dienu, szokesei, giedojimaimi ir t. p.

¹⁾ Risavonė, zeichnung.

7) Gaspadorystē: isz kur visi zopostai, kiek vartojama ir kiek visokiu iszdūcziu, t. y. padotku, czižēs, ant gyvenimo, ant drabužio ir t. t. Kokį taipo-gi deda kasztą ant parēdniu, cze-snies ir t. p.

Ryga, $\frac{27. \text{ gegužio}}{8. \text{ biržio}}$ 1885 m.

J. Miglovara.

Bitei.

Ilgai, ilgai ginklai asztrus
Lietuvoj czerszkėjo,
Ilgai, ilgai lauke kraujas
Upeleis tekėjo;
Liejos, liejos ir — iszdziuvo —
Dirvonai žaliuja,
Miega boczei*), ju galvose
Žempilēs jūdūja.
Kas to, kad anos augitos? . . .
Nemini ju nēkas,
Nēks neein ant ju raudoti —
Vis užmarsztj liekas!
Tiktai vėjas lengvai, lengvai
Užtels valandomis.
Ir rasa anksti priesz saulę
Aszaroms tyromis
Jas nuplaus; pakils saulelė —
Tū ir nugaravo . . .
O anukai**)? — Kas jiems rupi!
Aria dirvą savo! . . .
Daug ju, — bet kur kaulai bocziu
Ar nors vienas žino? —
Skauda szirdį — viskas dingo . . .
Vaikai to nežino! . . .
Ilgai, ilgai tavo sunus,
Lietuva, narsavo;
Ilgai, ilgai prieszu kraujas
Iaukūse garavo;
Dienas, naktis po toms muszoms

*) Boczius, sentēvis. — **) Anukas, vaiku vaikas.

Dreba laukas, linksta —
Griaudu, griaudu tai minēti . . .
Nei szirdis nerimsta! . . .

Kareiviu mynēs laukūse
Kaip jurē siubūja;
Kunigaikszczio szviesus kardas
Kaip žaibs spinduliūja; —
Szvystels kardu — ir pasklido
Po klonius, po plynēs . . .
Neszkie manę nors tu, varge,
Paskui juju mynes! . . .
Kaž czion mislyt? . . .Viskas dingo . . .
Nu, o kas pražuvo,
Ir minēti yra velta —
Amžinai supuvo!
Ir kas isz to, kad atmisi? . . .
Tik aps'aszarusi
Ir nelabiams broliams proga
Pasijūkti dūsi! . . .

Garliavoje, 17. liepos m. 1885.

J. A. Kalnėnas.

~~~~~

Anytė mano.

Anytė mano,
Dukrytė mano,
Tav taip iszbaļēs yr veidelis!
Sakyk, kas tai padarēs yr?
Kas ben tavę iszbaļēs yr?
Ko dēļ toks liudnas yr balselis?

„Mamužė mano,
„Garbužė mano,
„Man aiszkei nēr vale kalbėti;
„Man kalbant, vilks tūjaus atbēgs
„O vanags pykdamas atlēks;
„Tylēdama turiu kentėti.“

Anytė mano,
Dukrytė mano,
Tav taip sukudęs yr pilvelis!
Sakyk, kas tai padaręs yr?
Kas alkstanczią pravaręs yr?
Ko dėl toks silpnas yr kunelis?

„Mamužė mano,
„Garbužė mano,
„Man nēr vale piktus apskūsti;
„Pikti manę tūjaus apniks,
„Draugai manę tūjaus paliks,
„Tylėdama turiu sukūsti.“

Anytė mano,
Dukrytė mano,
Miels abrozėli lietuvystės!
Kada bus galas mus' bėdos,
Lupikams ir pradžia gėlos?
Kada praszvis auszra žmogystės?

„Mamužė mano,
„Garbužė mano,
„Keli juk sakės balsą girdį:
„Kad Niamuns sykį grįždams bėgs*),
„Kad ir szvininis pauksztis lėks,
„Tada kaimynai ben gaus szirdį.“

Silvatikus (D-ras G. J. J. S. isz Gr.).

Isz Lietuvos.

Kaunas. Pabaigoje lapkriczio mėnesio sukakusiu metu pasirodė raszytas ženklas ant duriu sueiginės valseciu Kauno rėdybos, garsinas taip: „Lenkiszcai kalbėti a nē cziksz, užginta“. Vienkart paliepta virszininko sziaurvakarinio kraszto Kokanovo visiems svėtiszkiems tarpininkams, idant szie daugiaus nebe-
priimdliotu į valseziaus rasztininkus Lenkus bajorus, o ir nē Lietuvius apsilenkavusius, o jei tokie yra jau priimti ant tar-

*) „Wenn der Mississippi rückwärts fließet,“ etc. Geibel, das Negerweib.

nystės, tai palengva atstatinėti nū vietu už kokias norint menkas kalczias, o ju vietas apsođiti ar grynais Lietuveis arba Gudais. Tokiu budu vyresnybė pasitiki nutremsenti įtekmg lenkiszka ant Lietuviu sodieciū. Nugis daugiūse valsčziūse regėtiesi grynī Lietuvei raszytojais.

Tautkus.

— Antai Kauno valdybos gubernatorius ne per senei pasiuntė žines visiems valsčziū virszininkams daboti, idant žmoniū draugijos (pagal cėsoriszką įstatymą) iszdūdamos leidimą eiti į dvasiszka seminariją savo jaunūmenei, sziuksztu! nepramidžiotu jūs, raszydami ju pravardes, bet raszytu tokią, kokia yra vartojama kaime jūmi pacziū ir jo kaimynais, t. y. idant pravardė butu užraszoma grynai lietuviszka, bet ne sulenkūta. Czia ne pro szalį bus paminėti, jog iszkraipymas kunįgu pravardžiu darosi ne per kalczia žmoniū draugijos, isz kurios kunįgas, įsitalpidamas į seminariją, gauna tam pavelyjancziū rasztus, ne per jos neapsižiurėjimą, bet per kalczia nekurius vyresnybės. Reikia žinoti, kad Telsziū seminarija yra užvėtryta ir persmegusi nū virszugalvio iki papėdžiu lenkiszka dora, lenkiszkais paproczeis, lenkiszka kalba ir visu kūmi lenkiszku; jūs traukia į Lenkiją, nelyginant, kaip vilką į miszką. O tai toje seminarijoje yra gana stiprei įsigyvenąs Lenkas Raczkauskas. Jis budamas rektoriumi seminarijos, pirm negut dar užtvirtina svėtiszka valdžia naują mokitinį į burį seminariszkiū, paklausia to, kurs nesziuoja savo rasztūse tikrą lietuviszką pravardę: „Ar tu nori perkeisti savo buriszka pravardę ant tikros lenkiszkos, t. y., idant ant galo pravardės butu -ski- arba -vicz-?“. Jei nekursai pradeda traukytiesi, teisįtiesi, tada jis sako: „Su Lenkais gimėme ir numirsime; Gudas, szuva rudas, į jį stipineis reik laidyti, o Lietuviū nebepaliksi: ju sėkla ir dora paleilėjo! Už taigi jei nori, tai dar laikas yra, galima pertaisyti pravardę; paskui-gi jau nebebus kada—gailėsiesi, bet bus per vėlai.“ Tokiu budu klabinamas perdėtiniu savo, vaikas ir pameta savo tikrą pravardę, apmaino ją į poniszka (!!).

Tautkus.

Sziaulei. Baisei nugailėtinas musu dabarnyksztis laikas, Musu žmonės smarkei akli, tamsus, be meilės, surukę, ant raszto labai atkaklus ir vangus. Kas nežino, kad musu ukininkai butu kaip priderinczei žmonės, jog tokiūse atsitikimūse daug galėtu naudos atneszti apszvietai visai, o įpacz savo tautai. Paragiti vyresnybės imti gudiszkus laikraszcius, galėtu atsakyti: „Mes gudiszikai nesuprantame; leiskite mus skaityti savo-

tiszko liežuvio laikraszczius ir knižas; kam musu liežuvyje su visu be reikalo ginate vartoti rasztus?“ Tą taip svarbų dalyką apmąstę visi vienu balsu palieptu įtraukti į knižą, kame visi pasiraszę, galētu tą savo apmąstymą siųsti priderinczei augsztesnei vyresnybei, melzdami daleidimo spauzdinti savotiszkus rasztus; vyresnybė matydama isz tikro protinę troszkavimą žmoniū nėko nebemirkcziodama nukeltu varžą, kokia iki sziol tame dalyke mus tebeslogina. Bet gailu, kad musu žmonės nenuėjo liki tokio gubaus suproczio. — Samprotaujant giliaus, toks verksmingas nūpūlis musu draugijos yra per tai, kad liki 1861 m. mes buvome vergais ir gyvūleis akyse savo ponu: spirdavo dirbti žmones ponai ant savo naudos, bet ne ant žmoniū pacziū, ne tik sziokiomis dienomis, bet ir szventomis; vagorei, lavininkai, rykulei ir kiti szunėdžei, kuriems buvo dūta visa galė užziurėti eigį darbu dvare, kaudziuryjo žmones nesvėtiszukai; pavydėjo apszvietos, vienu žodžiu sakant, traukė baisų jungą prascziokėlei; o tai tas jungas atsiliepia ir po szei dienai; netark, kad jau praslinko czvertis amžiaus nū jo nukėlimo. Baudžiavos įtekmė taip užsižiedėjo bude musuju valstininku, taip ji persmego visa žmogų, kad jiems nelengvu bus atsikelti ilgai, labai ilgai. — Isz antros pusės prisistebint valstininkams buvusiems ne po ponais, bet po ukės valdžia, tenai žmonės prascziokai su visu turi atmainingą budą, pobudį; už tatai, kad jie gyveno liki 1861 m. kaip ir mažne szendien: žmonės buvo liūsi, dūningi, mantingi, nekūmi nebuvo nuskaudžiami. Paėmus žmones sodieczius ne taip didžios apiegardos, kaip ve du vals-cziū: Papilės ir Žagarės, kame pirmame žmonės buvo po ukės valdžia, o antrame valdė ponas, tai žmonėse tu dvieju apie-linkiu regime dvejopą budą: Papiliszkei arba ukiszkei žmonės ant apsiszvietimo ir pasielgime: žvairus, szmitlus, cziaklus, ir gabus; antriejie-gi poniszkei: tingus, atziulnus, susmilkę. Nevent nežinodamas, kad kurią dieną tinkas važiūti per kokį sodžių, tūjaus gali numanyti, kam tas kaimas ėjo lažą: ar ukei ar kokiam ponui. Jei ukei atlaikydavo lažą, tai gyvenamos trobos erczios, augsztos su didėleis langais, kiemai iszgrįsti ir kiti visi paszalai isznaszus. Jeigu handžiaavą ėjo ponams, tai tu dubininku grįczios menkos, langai maži su mažuczeis apkerpėjuseis ir parudavuseis nū dumu szipais; vidus trobos, kakta pecziaus, palėpei, pāzalabei. cziukuras ir kurtinys prižiebėje sūdžiu; kiemas szlapiame laike neiszbredamas ir kiti visi paszalai

apleisti. Tiktai paskutiniame laike pradėjo eiti visur į lygybę: ėmė surukėles trobas griauti, o szlieti naujas; dumus nebe į grincią leisti, kaip pirmiaus darė, bet pratęsė iš pecziaus kamina per stogą; tokiu budu ir kitus paszalius paardino ir naujai atszliejo.

Tautkus.

Szvėkszna. Gudiszkūse laikraszcziūse pasklydo kalba, kad labai įvykęs kuntrabantas, kurs į Gudiją per rubežių pergabenąs daug degtinės, knigu, užgintu*) Rusijoje vartoti, įvairiu pirkiniu ir daug kitu daigtu; ne retai tą darbą kuntrabantininkai atlaiką su žine pacziu virszininku tamožnu, su kureis pelną pasidalija. Vyresnybė nugirdusi apie tokius knikius, buk nū sziu nauju metu iszdūsentū naują kokį tai navatną paliepimą, idant jūmi nutremti ir galutinai pragaisziti taip nūkyrų ir biauūrų darbą dėl ukės, kokuu yra kuntrabantas paplitęs tarp žmoniū, gyvenancziuju parietyje (parubežyje). — Ne gana to, kad jau dabar apstus burys Maskolijos kareiviu sargsto dieną naktį ant sauskelinės riecziūs (rubežiaus) nū baltosios iki jūdosiūs marės, vienok vyresnybė nustebi stoką ju; už taigi tą stoką ketina uždaigstyti priszaukimu dar 686 žandarū, kuriems busenti dūta galė daliti raszteliūs pereinantiams per rubežių, o grįžtantiams jūs atimdlioti.

Tautkus.

Raseinei. Žinomas musu rasztininkas Simanas Stanevyczia mirė pagal pasakojimą jo giminiu pirm 1831 m. (?). Palaidotas tapė Liudavėnūse, kapūse savo giminės, Raseiniu pavietyje. Buvo jis kunigu ir rektoriumi dvasiszkosios seminarijos Varniūse, Telsziū pavietyje. Dabar toji seminarija ir vyskupas, kaip žinoma, Kaunon perkelta. Buvo jis savo laike garsingas musu tėvynininkas. Jucius padūdamas trumpą žinę apie jį (Litwa, l. 10) 1846 m. raszo kaip apie gyvą, dėl to-gi tame dalyke nesusieina giminiu žinė su jo žine. Stanevyczia surinko dainas iš žmoniū tarp Viduklės ir Eržvilko, Raseiniu pavietyje, po užraszu: „Dajnas Žemajcziū, surinktas yr yszdutas par Symona Stanevicze, mokslininka literaturas yr gražiūju pritirimu. Wilno 1829.“ Taipo jau iszdavė „Historya Szventa, Wylniuje 1823“ su mažu ant galo tos knigėlės žodynu lietuviszkai lenkiszku. Paraszė jis taipo-gi vieną dainą „Aitvaras“. Jo eilės „Arklys ir meszka“ yra jau patalpintos Anszroje trejūse pavi-

*) „Aukso altorius“, „Szaltinis“, ko dėl tos knigos uždraustos vartoti?

dalūse. Gerai butu, kad kas žinodamas daugiau dar žiniu norētu pridūti. Girdėjau dar, kad paveikslas jo yra bute p-u Stanevycziū Viduklėje, giminaicziū mirusiojo musu rasztininko. Popėrei, korespondencijos ir rankraszczei S. Stanevyczios buvo sudėti pas p-us Pilsudzkius Biliuntūse, Raseiniu pavietyje, ant Szaltūnos upės. Po 1863 m. tas dvaras teko į rankas Maskoliaus p-o Draszkovskio, o su jūmi drauge ir Stanevyczios rankraszczei. Tas anūs kaip sav nereikalings sudegino. Sziokiu budu visas musu rasztininko darbas, kurs buvo rankraszcziūtse, jegut nebuvo perraszytas noris isz dalies, su visu pragaiszo*). Balinskis ir Lipinskis knįgoje „Starožytna Polska“ t. III. l. 504 raszo: „Ponui Stanevycziui, kurs lygei gerai lietuviszką ir lenkiszką kalbą valdo, kalti ėsame kū svarbiausias žines ir paaiszkinimus, priderinczius Žemaitijai, kurias mums pridavė su retu kur kitur randamu ir kū karszcziausiu noru ant kožno musu užpraszyimo, už kurias ir sudedame jam prie visu padėkavonę...“

Vyturys.

Skūdas. Skūdo mėstelis yra isz senu gadynių Žemaičziū arba Lietuviu, kur liki sziolei tebėra lietuviszka byla; gyven-tojai, kurie veda savo gaspadorystę davadnei ir karcziamu nelanko, valdomu barzdocziaus arba žydo, yra, kaip reikiant, viso ko pertekę ir vyresnybės mylimi; o tu, kurie kas dieną karcziamose sėd, visas gyvenimas yra nutrukęs, pati ir vaikai namėje budami netur ką valgyti, nors vyresnybė ir mažina kas metą tą girtūklystę. Bet taip stroku negal. — Augsztoji vyriausybė yra Skūde labai gera, bet isz tu mažesniuju, kaipo tai rasztininkai, kurie mažne visi yra isz tu pacziū žmoniu, nekurie, nors moka biskį paiszyti, neįmano, kaip savę augsztinti, vaiksaszioja po mėstelį akulorius užsidėje, nors anu su visu nereiktu, ir neįmano, kas ėsa. O jei žmogus tur kokį reikalą prie anu, tada tur prie anu prieiti be kepurės, kaip prie visu didžiausiojo virszininko; navet kad savo gentei padūda ranką prie pasveikinimo, tada kaip kad butu lūszas, nenorėdamas dūda ranką, ir neveltai yra priežodis: Kad Dievas butu davęs kiaulei ragus, visą svėtą užbadytu, taipo butu ir su tais poniukais. Tai asz nesakau ant visu rasztininku, bet skaitydamas gal kožnassuprasti. J. S. n a p e l i s.

*) Auszros skaitytojai ir vėl mato, kaip tai rankraszczei, kartais didžios vertybės, pragaiszta. Kas kur tik ką žino, lai siunczia ar į Auszros rėdytuvę, ar į Byrutės knįginyczią ir rinkliavą, kur nėkas nepražus.

Kainsko mēste, Tomsko rēdyboje, Sibērijoje, buvo samdomi namai dėl atlaikymo misziu ir kunįgui buvo dūdama pagelba, idant jis galētu važinėti po apiegardinius kaimus, kur yra daug Lietuvininku, ir jiems dvasiszką džiaugsmą neszti. Dabar vienok toji koplyczia tapė valdžios uždaryta. V.

Gromatu skardinė.

Kardėliui, Mažžiniui ir Linkalniui. Tamstos rasztai atėjo ir taps laikrasztyje patalpinti.

Raszėjams isz Vilniaus ir kitur. Busime atsargus.

Aszakaicziui. Žinē ras Auszroje vietas.

Lėgaicziui Minėje. Jusu gromatėlē su 4 mk. atėjo. Apmislykite, jog kelionē į Klaipėdą tik kelis markius tebutu kasztavusi, o tai karsztam Lietuvininkui, norint jis ir dar toks bėdnas butu, nėkadus nėra per daug. Kad Prėkulėje busime, tai nors czia mus aplankykite.

Szerengai. Tamstos gromatos su giesmėmis, rasztyos 23. IX., 7. VII. ir 28. IX. yra musu rankose. Acziu! Sunaudosime.

D-rui J. Zubat., Cziakijoje. Jusu atvirasis rasztelis atėjo į musu rankas. Auszra tapė prirupita.

Štrėkiu Jurgiui Kėkersūse. Tavō gromatėlē su 1,40 mk. dėl Auszros atėjo. Labas dienas draugams!

Valinc. Tamstos žinē isz Lietuvos parėjo, taip ir lietuviszkos giesmės maskoliszkomis literomis spaustos. Acziu.

Vaitk. Jurgiui, Szdl. Tamstos abi gromati, rasztyti 22. rugpiuczio ir 2. rugsėjo atėjo į musu rankas. Giesmę vėliaus sunaudosime.

Marcink. Tamstos gromata rasztyta 19. rugsėjo yra musu rankose. Auszrą tūmi tarpu busi gavęs.

Apgarsinimai.

LIETUVISZKASIS BAIASAS,

lietuviszkas tėvyniszkas laikrasztis,

iszeinas Naujame Jorke, Amērikoje, ketverge kožną nedēle, rēdomas Jono Szliupo, kasztūja Auropoje 2 $\frac{1}{2}$ dorėlio = 5 $\frac{1}{2}$ rubliaus = 11 markiū. Už colį apgarsinimu ant metu 10 dorėliu = 21 $\frac{1}{2}$ rubliaus = 42,50 markiū, o vienā sykį garsinant 20 centu = 43 kapeikas arba 0,85 markiū. Rėdystės adresas:

Jonas Szliupas, 43 Spring street, New-York,
U. S. of America.

Lietuviszkoji draugystė „Byrutė“

atliks nedėldienėje 25. spalini (oktoberi) ant 3 $\frac{1}{2}$ zėgoriaus po pietu **Lazdynūse** (Pilkainio pavietyje) svetlyczioje Meyer'io pono savo mėnesini susiėjimā, ant kurio kiekvienas nūszirdus Lietuvininkas užkviečiamas.

Draugystės vyriausybė.

Lietuviszkoji
knigu spaustuvė
Mikszo Jurgio Tilžėje
ant pylimo 2. bute (Tilsit, Dammstrasse 2.)
•prisivelyja gatavonei

Įvairiausiųjų spaudos daigtu

lietuviszkoje, latviszkoje, lenkiszkoje, maskoliszkoje, vokiszkoje ir k. kalbose. Spaustuvė yra apstingai visokiomis skaitytinėmis (raidėmis) aprūpita ir dirba su pritinkamiauseis dirbtuvais (maszynomis).

Darbai gerai atliekami ir pigei parokjami.

Į t a l p a.

- 1) J. Kėksztas. Musu vargai, l. 257. — 2) Silvatikus (D-ras G. J. J. S. isz/Gr.). Dievui dėkui, dar gyvi mės ėsan, giesmė, l. 261. — 3) V. B. Jonas Ernestas Smoler'is, pabaiga, l. 263. — 4) J. K. Sz. Marininkiszkos iszkalos ir latviszka „Austra“, l. 270. — 5) J. A. Kalnėnas. Ks. Vanagėliui, eilės, l. 271. — 6) A. K. Lietuviszkos pravardės, l. 273. — 7) K. S. V. Laiskelis pas gerā draugā ir tvirtā Lietuvį, eilės, l. 275. — 8) J. Miglovara. Cėcoriszka rusiszka geograpiszka draugystė, l. 276. — 9) J. A. Kalnėnas. Bitei, eilės, l. 280. — 10) Silvatikus (D-ras G. J. J. S. isz/Gr.). Anytė mano, giesmė, l. 281. — 11) Isz Lietuvos, l. 282. — 12) Gromatu skardinė, l. 287. — 13) Apgarsinimai, l. 287.

Gromatas, rankraszczius ir pinigus į Auszros rėdytuvę siuncziant reikia szikią antraszā padėti:
Jurgis Mikszas Tilžėje-Tilsit (Lituanie prussienne).

Rėdytuvė, spauda ir kaszta Mikszo Jurgio Tilžėje.